

ג ל י ר נ ד ת ל ע י ר ו ן ב מ ר ש ת ה ו ש ב ר ע
ערוכים בידי נחמה ליבוביץ שנת הארבע עשרה
יו"ל ע"י מוסד תורה והשכלה למבוגרים ולנוער
הסתדרות נשי מזרחי באמריקה

כ"ג א - ו

משפטים (תשמ"ו)

א. שאלות מבנה

שד"ל: והנה למעלה הזכיר ענינים שבהם האהבה מקלקלת את השורה. זעכשו מוסיף ענינים שחשנאח מקלקלת את השורה... והבדל בין הדבק באביון קרוב הוא לקלקל את השורה.

קאסוטו: לפסוק ו' לא תטה משפט אביוןך: אפשר להניח שהשם "אביון" כאן אינו השם הרגיל שפרושו עני ודל, אלא שם אחר, מן השוש "אבה" שבלשונות שמיות אחרות ומעיקרו גם בעברית פרושו "מאן", "לא רצה". לפי זה יורה השם כאן על המתנגד, על היחיד. ועל פי משמעות זו יובן יותר הטעם בכינוי הסופי של גוף שני "ד", (אביון) שלא היה מצדק אלו הייתה תכונה ל"אביון" בהוראתה הרגילה של מלה זו.

1. איזו תמיהה במבנה פרקנו (בסדר פסוקיו הראשונים רצו שניהם לישב?)
2. הסבר את דברי שד"ל, לאילך פסוקים יכון באמרו "למעלה" ולאלו פסוקים בדברו "זעכשו"?
3. מה תיקן קאסוטו ע"י פרושו הבלתי רגיל למלה "אביון"?
4. איך נוכל לפרש את הכנוי בגוף שני של "אביוןך" אם לא נקבל את פרושו של קאסוטו?

ב. ד' כי תפגע שור אויבך או חמורו תועה... ה' כי תראה חמור שונאך רובץ תחת מטאו...

1. מהו ההבדל בין חיוב המצוה שנאמר בה "כי תפגע" ובין חיובה בשאומר הכתוב "כי תראה"?
2. למה לגבי השבח אבדה נאמר "כי תפגע" ולגבי פריקה נאמר "כי תראה"?

ג. ה. וחדלח מעזב לו - עזב תעזב עמו.

שד"ל: לשון נופל על לשון בהוראות מתחלפות, דוגמת מקום אחר בפרשתנו.

1. הסבר מה הן שתי ההוראות השונות למלת "עזב" בפסוקנו. וע' גם רש"י ד"ה עזב תעזב עמו.
2. מהו המקום האחר בפרשתנו שמצינו בו לשון נופל על לשון בהוראות שונות.

(ליודעי לועזית השוו את שני התרגומים)

תרגום הרמב"ם: זא היטע דין, איחם זאלכעס אלליין צו אייבר לאססען, הילף איחם פילמעהר אב מאקקען.

Buber-Rosenzweig,

enthalte dich, ihm; zu ueberlassen,

herunterlassen, herunterlassen sollst du zusammen mit ihm

במה דייקו האחרונים בתרגומם יותר מן הקודם?

וע' להבנת תרגומם גם רש"י ד"ה השני עזב תעזב עמו. גם ראב"ע ד"ה וחדלח.

/ראה מעבר לדף/

ד. כ"ג ה. כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו
וחדלת מעזב לו - עזב תעזב עמו.

השוה לדברים

כ"ב ט: לא תראה את חמור אחיך או שורו נופלים בדרך והתעלמת מהם -
הקם תקים עמו.

מכילתא: "עזב תעזב עמו" - זו מצות פריקה. ולהלן הוא אומר (דברים
כ"ב ד') "הקם תקים עמו" - זו מצות טעינה.
פריקה בחנם וטעינה בשכר.

1. הוכח מלשון הכתוב שפסוקנו בפריקה יזכר והפסוק
בדברים בטעינה ולא להפך.

2. מה הטעם שעל טעינה מחויבים רק אם בעל המטען מוכן
לשלם ועל פריקה מחויבים אפילו בחנם?

3. רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש י"ג הלכה י"ג:
הפדוע בשנים אחד רובץ תחת משאו ואחד פרק
מעליו ולא מצא מי שיטעון עמו - מצות לפרוק
בתחילה... ואחר כך טוען.
במה דברים אמורים? כשהיו שניהם שובאים או
שניהם אוהבים (היינו: שני בעלי החמורים, זה
שיש לעזור לו בפריקה וזה שיש לעזור לו בטעינה).
אבל אם היה אחד שונא ואחד אוהב - מצוה לטעון
עם השונא תחילה, כדי לכוף את יצרו הרע.

(א) מהו הטעם שפריקה קודמת לטעינה?

xx (ב) הסבר דברי רמב"ם האחרונים (המקור: בבא מציעא
ל"ב ע"ב) המסומנים בקו. ומדוע במקרה זה - של
אחד אוהב ואחד שונא - מותר הדין על הסדר:
פריקה קודם לטעינה?

ה. עזב תעזב עמו

רמב"ם הלכות רוצח ושמירת הנפש י"ג הלכה ח'

מצא בהמת חברו רבוצה אע"פ שאין הבעלים עמה, מצוה
לפרוק מעליה ולטעון עליה, שנאמר "עז תעזב" - "הקם
תקם" מכל מקום, אם כן למה נאמר "עמו"? שאם היה בעל
הבהמה שם והלך וישב לו ואמר לזה שפגע בו: "הואיל
ועליך מצוה - אם רצית לפרוק לבדך, פרוק" - הרי זה
פטור, שנאמר "עמו".

1. כיצד מפרשים חז"ל את מלת "עמו"?

xx2. מה טעם דין זה (בפריקה מחויב רק "עמו")
וכי אין זה סותר לכל הנאמר בשאלה ד?
(שים לב לד' 1)

ר. למושב "שונא" ע' גליון משפטים "תש"ד שאלה אחרונה

השאלות המסומנות x קשות והמסומנות xx קשות ביותר, כחר השאלות
המתאימות לרמת ידיעותיך.

חשובות ונח שאלות יש לשלוח לנחמה ליבוביץ, קרית משה ירושלים.